

Motion till riksdagen 2023/24:2837

av **Martina Johansson m.fl. (C)**

med anledning av prop. 2023/24:81 Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen vid utvärdering av reformen bör överväga krav om ett regelbundet tidsintervall för uppföljning av individuella beslut och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen vid utvärdering av reformen bör se över om befintlig lagstiftning säkerställer den enskildes rättssäkerhet vid individuella beslut och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över och stärka förutsättningarna för Statens institutionsstyrelse att implementera den nya lagstiftningen på ett kunskapsbaserat sätt och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge lämplig tillsynsmyndighet i uppdrag att föra löpande tillsyn över Statens institutionsstyrelses implementering av den nya lagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen under den tid Statens institutionsstyrelse består som myndighet årligen bör återkomma till riksdagen med en redovisning av reformens effekter och uppföljning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I dag har majoriteten av de barn och unga som är placerade på särskilda ungdomshem i regi av Statens institutionsstyrelse (Sis) fri tillgång till mobiler, datorer och plattor och

kan fritt kommunicera med omvärlden. Detta är inte onaturligt utifrån att placeringen baseras på en vårdlagstiftning. Det gäller dock även unga som begått brott och är dömda till sluten ungdomsvård enligt LSU samt unga som vårdas på grund av eget missbruk. Lagstiftningen har inte varit anpassad till vare sig dagens teknologi eller den växande gängkriminaliteten, vilket har resulterat i s.k. fritagningar, rymningar, köp och försäljning av narkotika, att brott ”beställts” från Sis-hem och att ungdomar och personal utsatts för hot och våld på plats.

Det behövs därför tydligt ökade befogenheter att begränsa kommunikationen för de som dömts till sluten ungdomsvård. Även för den som vårdas på grund av eget missbruk eller av någon annan anledning är på ett Sis-hem med förhöjd säkerhetsklassificering är detta nödvändigt för att minska möjligheten till brottsplanering, missbruk eller rymning. Centerpartiet efterfrågade en proposition från regeringen redan i höstas och välkomnar de förslag som nu läggs fram för riksdagen.

Det är samtidigt en självklarhet att inga barn och unga i samhällets vård ska ha större inskränkningar i sina rättigheter och möjligheter att kommunicera med sina närstående och följa omvärlden än det som är nödvändigt. Det står inte i motsättning till att vi så snart som möjligt måste ta i bruk de verktyg som står till buds för att inte äventyra den enskildes rehabilitering eller tryggheten för andra placerade barn och för personalen.

Tyvärr har det de senaste åren framstått som uppenbart att Statens institutionsstyrelse inte klarar av sitt uppdrag. Att det varje vecka kommer nya och dramatiska larmrapporter om den statliga ungdomsvården i vårt land är både otroligt och ovärdigt. Därför välkomnar Centerpartiet den utredning som tillsatts i syfte att avveckla Sis och göra ett omtag för den statliga ungdomsvården. Dock tillsattes utredningen alldeles för sent och det kommer därför att ta flera år innan en ny lagstiftning kan implementeras. Vare sig barn och unga som bor på ett Sis-hem i dag eller personalen som varje dag går till jobbet i en osäker arbetsmiljö kan vänta på utredningen. Centerpartiet anser därför att regeringen behöver visa ledarskap och se till att andra myndigheter, t.ex. Kriminalvården med stöd av Socialstyrelsen, omedelbart tar över ansvaret för ungdomarna som är dömda enligt LSU, eventuellt för de säkerhetsklassade institutionerna.

Förbättrat kunskapsstöd och löpande tillsyn

En viktig del av förslaget är att Sis särskilda ungdomshem ska vara indelade i säkerhetsnivåer. Ett hem som inte tillhör den lägsta nivån har förhöjd säkerhetsnivå. Den unge som vårdas med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga eller som är dömd till sluten ungdomsvård ska inte kunna placeras på ett särskilt ungdomshem som innebär att han eller hon omfattas av mer ingripande övervakning och kontroll än vad som är nödvändigt för att ordningen eller säkerheten på hemmet ska kunna upprätthållas.

Detta är en oerhört viktig princip. Redan i dag är det så att det är Sis som anvisar en plats på ett särskilt ungdomshem och i samband med detta ska bedöma vilket hem som är lämpligt när den unge bereds vård enligt LVU. Det framgår av förarbeten och socialtjänstförordningen att myndigheten ska beakta behov, ålder, utveckling, utbildning och personliga förhållanden i övrigt. Detta förutsätter att Sis har den kännedom som behövs om den unges behov och det är viktigt att socialnämndens ansökan är utförlig och tydlig. Utifrån anvisningen fattar socialnämnden ett placeringsbeslut. Regeringen anser

enligt propositionen att detta tillgodoser behovet av att den unge får en plats som ger ändamålsenlig vård. Regeringen föreslår att proportionalitetsprincipen regleras tydligt i lagen samt löpande övervägande av placeringen, men anser inte att det behövs ett regelbundet tidsintervall.

Nu när ett placeringsbeslut kommer att innebära större begränsningar i den personliga friheten för den unge behövs dock tydligare krav på Sis kompetens och nämndens ansökan, samt Sis arbete med löpande övervägande av placeringen. Regeringen bör, som en del av utvärderingen av reformen, löpande överväga om det behövs ett regelbundet tidsintervall för uppföljning av om begränsningarna är proportionerliga för den enskilde och om förutsättningarna för att ompröva beslutet finns.

När det fattas individuella beslut om ytterligare begränsningar behöver beslut och motivering vara tydliga för den unge. Även förutsättningar för omprövning måste kommuniceras tydligt, samt information om och tillgång till det stöd som behövs för att eventuellt överklaga beslutet. Som en del av utvärderingen av reformen bör regeringen se över om dagens utformning av LVU visar sig tillräcklig för att säkerställa detta.

Sis befintliga svårigheter med att ge individuellt anpassat vård av hög kvalitet ger tyvärr anledning till oro vad gäller Sis möjlighet att efterleva proportionalitetsprincipen och kravet på att löpande överväga placeringen. Regeringen behöver därför göra mer för att säkerställa att Sis, under den tid myndigheten fortfarande existerar, använder bästa tillgängliga kunskap i vården av unga. Metoder och insatser måste utvärderas så vi vet att det som prioriteras faktiskt ger effekt. Regeringen bör därför ge lämplig myndighet i uppdrag att se över socialtjänstförordningen och det tillgängliga kunskapsstödet samt att Sis, så länge myndigheten existerar, har den kompetens som behövs.

Regeringen bör också ge Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) uppdraget att föra löpande tillsyn över Sis verksamhet med fokus på implementeringen av den nya lagstiftningen och de individuella beslut som fattats i enlighet med denna.

Konkret och tidsatt uppföljning av reformen

Mot bakgrund av den allvarliga situationen vid Sis och de ingripande åtgärder som förslaget innebär bör regeringen, fram till det att Sis avvecklas och en ny myndighet tar över, årligen återkomma till riksdagen med en redovisning av reformens effekter samt hur den följs upp och utvärderas. Det är viktigt att också de unga som vårdas får komma till tals i den löpande utvärderingen så att deras upplevelser kan ingå i redovisningen och utvärderingen.

Martina Johansson (C)

Christofer Bergenblock (C)

Anders W Jonsson (C)

Mona Smedman (C)